

დროშა

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 25.

კვირა, 1 თებერვალი 1909 წ.

დამატების № 5.

მესინის მიწის ძვრის დროს გადარჩენილი

ბავშვი, რომელსაც გვერდით ტიკინი უწევს, მესინის მიწის ძვრის დროს გადაარჩინეს მეხუთე დღეს. ბავშვს დედმა და სხვა ნათესავები დაუხოცა. იგი უგრძობელი ნახეს და ნეპოლში წაიყვანეს საავადმყოფოში. აქ ის მომენტი აღნიშნული, როდესაც ბავშვი უბედურების შემდეგ პირველად მოდის გონს, ჰგონია შინა ვარა.

პანი თქვენ!

ბიბლიურ ჰანგზე.

ვაი თქვენ, უგუნურნი წინასწარმეტყველნი!
ვაი თქვენ, სულით მწიარნი, ცრუ აზრთა მთხრობელნი!
განშორდით ტურფა ადგილს, ნუ ჰქსამავთ ჰქერსა!
ეგრძაღვეთ წმინდა ანდრიათ და ჩაგრულს ჩემ ერსა!
ვინ გიხმობ? მწარე გესლით რად ავსებთ ნორჩ გულსა?
არ გითბობთ მზე ცხოველი უგრძობელს, ბნელს სულსა?
ჰქადაგებთ სიყვარულსა, ჩუმად სთესთ შუკს, მტრობას,

სამშობლოს, მტრებთან ერთად, უქადით დამხობას!...
მახინჯნი, არ-რანი ჰგმობთ ერის დიდებას,
გველბაყუთ მაწიწებით შეასხავთ დიდ ქებას!...
ვაი თქვენ! უგუნურნი წინასწარმეტყველნი!...
ვაი თქვენ სულით მწიარნი, ცრუ აზრთა მთხრობელნი!...

მოველით, ვადაღებდეთ ღოცვას წმინდას!
მოველით, ვადაღებდეთ შემომქმედს უფაღსა!..
რამეთუ სიმადლენი არიან მათათანი,
მას ერთსა უგალობენ ცანი და ცათანი!

ა. შანშიაშვილი

სახიფათო სიყვარული

ისტორიული მოთხრობა

(შემდეგი *)

16

როსტომის მახლობლებს დრო დაუდგათ გაეცხადებინათ ყაფლან არსიანელისათვის თავიანთ აზრი და მეფის გულის წადილი. ეხლა ქალი განმარტოებული იყო. შორს ჰყვანდა მეგობარი სულისა, რომელსაც შეეძლო ქალი მიეზიდნა თავისკენ და სასტიკი წინააღმდეგობა გაეწინა მათთვის. ეხლა სურვილის აღსრულება წინანდელივით ძნელი არ იქნებოდა. აი ამ აზრით ეწვია არსიანელს თითონ იორამ სააკაძე. გამოცდილმა სარდალმა იცოდა, რომ გასაქირში გულ-და-გულ მისვლა სჯობდა და თითონ იღვა თავს საქმის მოწყობა. იორამმა თავისი განზრახვა პირ-და-პირ განუცხადა ყაფლანს.

— უნდა იცოდე, ბატონო ყაფლან, რომ მე შუამავლად ვარ შენთან მოსული: როსტომ მეფე დატყვევებულია შენის ქალის სურვილით და მოსვენება ვეღარ მოუპოვებია.

— როსტომ მეფე? ჩემის ქალის სურვილით?! როგორ? ხოსრო მირზას სპარსეთი ხომ არ ჰგონია აქ, რომ ვისი სახლიდანაც ჰსურდეს, ხასა აირჩიოს! — წამოიძახა ყაფლანმა და წამოხტა გველნაკებნივით.

იორამ ადგილიდან არ დაიძრა, მხოლოდ გამოცდილი თვალი ააყოლა ყაფლანის მარჯვენას, რომ ხიფათი აეცდინა თავიდან.

— ნუ სჩქარობ, ყაფლან!

— და შენ მიბედავ მაგას?! როგორ თუ ნუ ვჩქარობ!

— ნუ ისწრაფი, ბატონო, ნუ დეღავ! მომისმინე: ავსა ჰფიქრობ; უწმინდური სურვილი რომ დაჰბადებოდა ბატონ-მეფეს, მისი ხელის რომმართავი არავინ გამოჩნდებოდა ჩვენთაგან. გიმეორებ: თქვენი ქალის სახე გულს ჩასჭრია მეფეს, უმისოდ სიცოცხლე აღარ შეუძლიან და განა სიყვარული გასაკიცხია ან საწყენი?!

— გასაკიცხია და საწყენი, როდესაც იგი უმსგავსია და ურცხვი! როსტომს უკაცური აზრი ჩაუდგია თავში: მეფეა დღეს, მამა ქვეყნისა და მზრუნველი, თითონვე კი განუზრახნია ბინძურად დარღვევა კანონისა და ჩვეულებისა. განა ეს საგმობელი არ არის?! კაცი აგერ ჩემი ხნისაა, გული კი ბაღისათვის უთქვამს: განა ეს საკადრისია?! უკანონოა მისი გულისთქმა, ბილწი და საზიზღარი... მაგრამ, მართლა, თათრის სჯულში ხომ მეორე ცოლიც კანონიერია. როსტომს, ალბათ, ჰგონია მთელი საქართველოც გათათრდა ჩემთან ერთად.

იორამ მკაცრ წინააღმდეგობას მოელოდდა, მშრალ უარს და როდესაც ყაფლანმა მხოლოდ უკანონობაზე და შეუფერებლობაზე გადუხვია, იმედმა გაუღიმა.

— ყაფლან! — განაგრძო ენა მოქარგულმა, — სწორეთ ვიწყენდი შენგან ამისთანა პასუხს და მეფის შეურაცხობას, თუ დიდათ არ გაფასებდე შენ, თუ როსტომი გაჰბედავდა, თუნდაც გრძობათა ძალდატანებით, რამე შეურაცხობა მოეყენებინა თქვენის ოჯახისათვის, რამე ჩრდილი მიეყენებინა თქვენის ხელისთვის, განა მე დავთანხმდებოდი შენთვის გადმომეცა მისი სურვილი, განა მე მთელი ჩემი არსებით წინააღმდეგობას არ გაუწევდი მას?! კარგი, თუ მე აღარ მენდობი, შენი ცოლის ძმა ზურაბი? განა ხმას არ ამოიღებდა თავის ნათესავთა დასაცველად? ისიც ხომ იქ იყო თათბირში. არც თითონ როსტომია ისეთი კაცი, რომ ვისიმე დაჩაგვრა იტვირთოს უმიზეზოთ და მერმე ისეთი მძლავრი კაცისა, როგორც შენა ხარ. პირიქით: შენი მეგობრობა ძალიან ჰსურს მას და ესაქიროება; არა, ყაფლან, ეგრე არ არის საქმე.

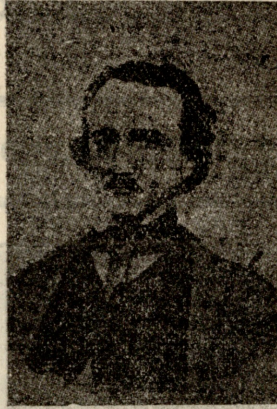
— მითხარ მაშ, როგორ არის! — უთხრა უფრო დამწვიდებით ყაფლანმა.

— დაბძანდი, ყაფლან, მშვიდად მომისმინე და ნუ დამზოგავ, თუ რამ საეჭვო აღმოჩნდეს თქვენის გვარისა, ოჯახისა ან სახელისათვის. მართალია, კაცი სწორეთ გადარეულია ქალის სურვილით და იქამდის, რომ დაჰვიწყებია თავისი ხანიც, თავისი უადრესი ხარისხიც, მაგრამ ამ თავის პირად სურვილს ვერც კი გააცხადებდა ჩვენთან, თუ იგი სურვილი არ იყოს დაფუძნებული სრულ კანონიერებაზე და სახელმწიფოს სარგებლობაზე.

— ვერ მესმის, ვერ გამიგია!

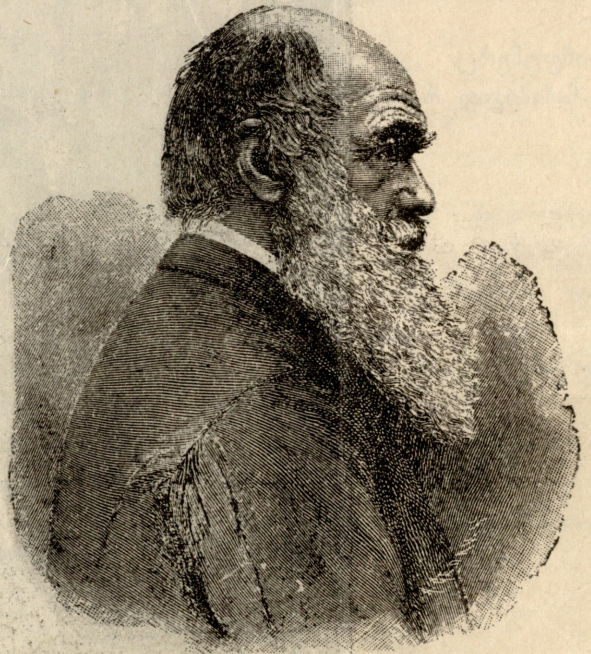
— მომითმინე და მომისმინე!

მოგესხენებათ, რომ როსტომი ბედნიერი მეფეა და უფრო ბედნიერი შეიქმნება მომავალში. მან დაამწვიდა საქართველო და მოუპოვა ისეთი ძლიერი მოკავშირე და მფარველი, როგორც არის მფლობელი ირანისა, რომლის შიშით ვერც ერთი მტერი

ელგარ პოე

შესანიშნავი ამერიკელი მწერალი (დაბადებიდან ასი წლის შესრ. გამო)

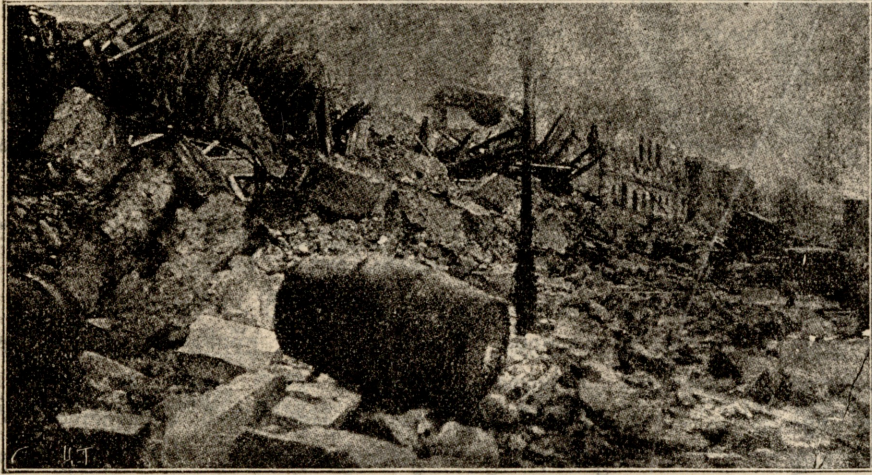

ჩარლზ დარვინი, შესანიშნავი მეცნიერი (იხ. „დროება“ № 23).

ალი-რიზა-ფაშა (ათაბეგიშვილი—ჯაყელი). ყოფილი სამხედრო მინისტრი ოსმალეთისა. (იხილე „დროება“ № 20, 22, და 23)

*) იხ. „სურ. დამატება“ № 4.

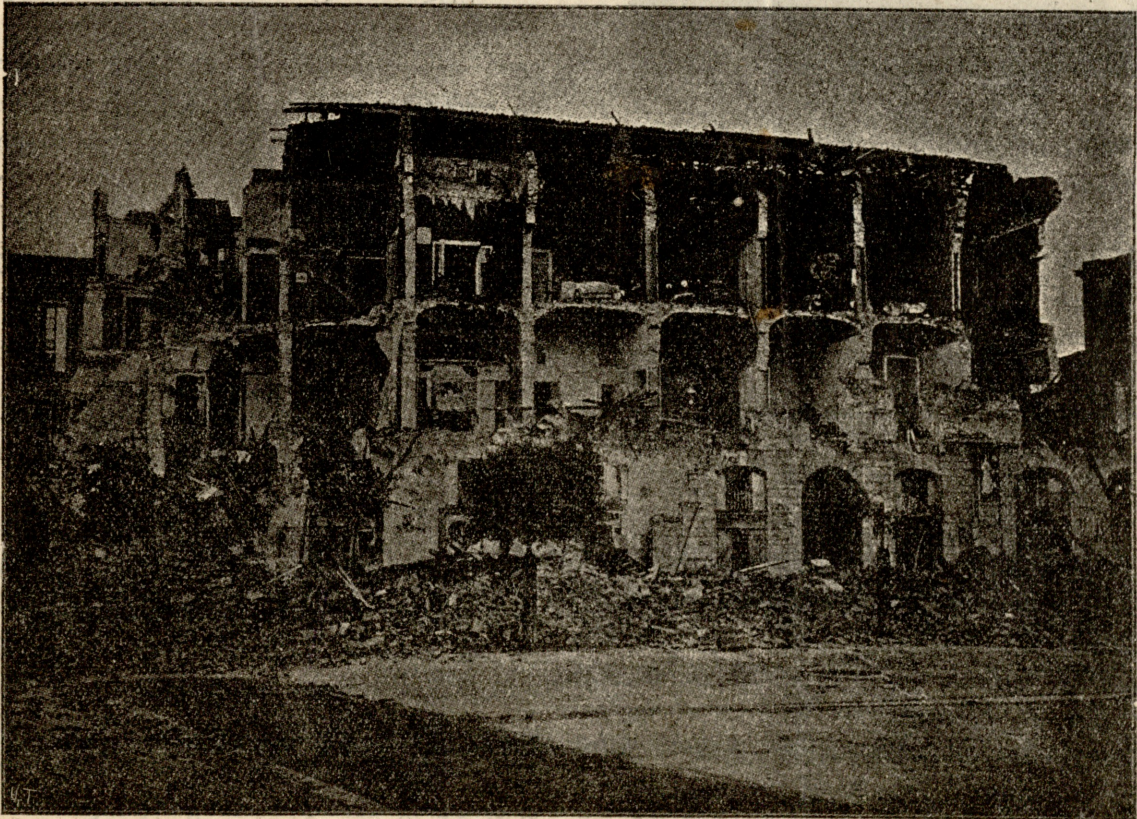
მიწის-ძვრა მესხინაში

პატარა უბანი მესხინაში, რომელიც სულ ერთიან დაინგრა და მცხოვრებნი ქვეშ მოიყოლა.

ვერ შემოჰხედავს ქართველს. გარდა ამისა ჩვენ ვიცით ეხლა, შე და შენ, რომ ყვენმა მოისურვა მთელი საქართველო შეაერთოს როსტომის ხელში, მთელი საქართველო თამარ მეფისა, და გააძლიეროს. შორსა სკვრეტს დიდებული ყენი, შორსა სკვრეტდნენ სპარსეთის გამოცდილი და დაბრძნილი მფლობელები: ირანსა ჰსურს ჩრდილოეთით იყოლიოს ძლიერი და ერთგული მოკავშირე, რომლის ხელშიც უნდა იყოს კავკასიონის გადმოსავლელი გზები. ამით დიდს ჩრდილოეთს მოესპობა შეძლება გადმოლახოს მთები. კავკასიონის გადაღმა თვალუწვდენელ ველებზე მცხოვრებ ურცხვ ხალხთ ადრიდგანვე ეჭირათ თვალი წინააზის მდიდარ და გათქმულ სამეფოებზე და მათ ეს თავიანთი მისწრაფება დიდს რუსეთს დაულოცეს. ჩრდილო უალერსებს საქართველოს, რადგან მის ხელშია გასაღები მთელის დასავლეთი აზიისა. იგი დაჰყრდნობია სარწმუნოებას და სარწმუნოების ერთგვარობას ასახელებს ხალხთა ერთობის საფუძვლად, იგი მფარველად ევლინება საქართველოს, უფროს ძმად, მაგრამ მგელია კრავის ტყავში გახვეული, მტაცებელია ულმობელი: გადმოსვლის უმაღლვე შენთქამს პატარა საქართველოს და კბილთ დაულრქენს დიდ სპარსეთს.

ირანს გულითა ჰსურს საქართველოს მეგობრობა; იგი იძულებულია საქართველო თავისკენ იყოლიოს; იგი ვერვის დაუთმობს საქართველოს, უკე თუ არა ჰსურს თავის-თავის დაღუპვა. სპარსეთი არ ეხება საქართველოს სჯულს, არც მის ზნეს, და ჩვეულებას, არც მის შინაურ ცხოვრებას და მართვა-გამგეობას, ოღონდ კი საქართველომ მისკენ მიიბრუნოს გული, ოღონდ კი ჩრდილოეთისკენ არ დაიწყოს მზერა, ოღონდ კი სხვას არ გაუწოდოს ხელი; მაგრამ როცა ჩვენ მეფეებს, ჩვენი ქვეყნის პატრონებს, არ ესმით ეს და ჩრდილოეთისკენ იყურებიან, მას ემუდარებიან, მუხლმოდრეკილნი ევედრებიან, მაშ რა უნდა ჰქნას ირანმა, თუ ძალა არ იხმაროს, თუ არ მოისურვოს ქართველთა გაუღეტა, რომ თითონ დაიპყროს კავკასიის მთები და თავის ხელით ჩაეკტოს მისი გადასავალი გზები... ირანმა იცის, რა ძნელია ეს, მან რამდენჯერმე გამოსცადა, რომ შეუძლებელია ამ აზრის შესრულება და დი-

დათ აფასებს ისეთ ქართველ მეფეებს, რომელთაც შეუვგნიათ სიკეთე თავიანთ ქვეყნისა და მასთან ერთად სპარსეთისა. მაგრამ დანაწილებულ და დაქსაქსულ საქართველოს შეერთება ერთ ძლიერ და ირანის მეგობარ სამფლობელოდ ისეთი ადვილი არ არის, რომ მალე განხორციელდეს. დღეგრძელიმც იყოს როსტომი, მეფე საქართველოსი, მაგრამ ცას ხომ ვერ შეაბერდება! შვილი კი არა ჰყავს, მემკვიდრე საფერი, აზრდელი ამ ჰემმარტ აზრზე, შეგნებული დამფასებელი მამის შრომისა. ვის უნდა დარჩეს როსტომის ტახტი? თეიმურაზს ან მის შვილს დავითს? ისინი ვერ მისწვდებიან მეფის დიდებულ აზრს! იგინი მიისწრაფებიან ჩრდილოეთისკენ, იგინი მხოლოდ სჯულის ერთობაზე ამყარებენ სამშობლოს ბედს. სცდებიან მწარედ: თავის ფეხით მოუძღვიან საქართველოს და მთელ დასავლეთ აზიის დამღუპველ გულცივ გოლიათს... ყაფლან! ეს არის იმის მიზეზი, რომ მეფემ განიზრახა განქორწინება და ჩვენც ხელი მოვეუმართეთ, იქნება უფალმა აკურთხოს გვირგვინი მისი ახალი და მიანიჭოს მემკვიდრე. ქათალიკოზმა აკურთხა ეს მისი განზრახვა. მეფე უკვე ეძებდა შესაფერ სადღეოფლოს

მიწის-ძვრა მესხინაში

შუაზე გარღვეული სახლი ნახევარი ჩამოიქცა, ნახევარი დარჩა. მოსჩანს ოთახები და შიგ ავეჯი.

და აი სწორეთ ამ დროს აუმღერა გული თქვენმა მშვენიერმა ქალმა, ქალმა ჭეშმარიტად სადედოფლომ.

— დიდ საგონებელში ჩავარდნილა მეფე და ძნელი საქმე უტვირთნია,—თქვა ყაფლანმა დაუფიქრებით. მაგრამ ვინ მე, ვინ მეფე! რადგან განუზრახავს განქორწინება, ვინმე შეფისავე გვარისა უნდა დასვას ტახტზე.

— რომელი მეფის ან მთავრის გვარიდან? არ შეიძლება როსტომმა ეძებოს მეუღლე საქართველოს მეფეთა და მთავართა ოჯახებში, იმ მფლობელთა საგვარეულოში, რომლებს ღამობა ჰსურს მას, რომ შემოუერთოს განუყოფელ საქართველოს მათი საბძანებელი. რუსეთის სამეფო სახლიდან სარძლოს მოყვანა ყოვლად შეუძლებელია, რადგან მეფე მტერია რუსეთისა და მეგობარი სპარსეთისა. მაშ სად უნდა ეძებოს სადედოფლო, თუ არ შიგ სამეფოში? მაგრამ თუნდაც შესაძლებელი იყოს და ადვილი სხვაგან მონახვა სადედოფლოსი, ეხლა აღარ არის საქირა ვეძებოთ, აღარც

მამო აზიში (საიდუმლო პოლიციის აგენტი).

(გვ. „დროება“ №№ 15, 17, 19, 20, 21 და 22).

უფლება გვაქვს ძებნისა: მეფის გულმა თვით იპოვა სადედოფლო შესაფერი. ჩვენ სიხარულით ვასრულებთ მეფის გულის წადილს, რადგან იგი წადილი ფიქრია და ღირსეული. ყაფლან! მეფის ნებიერი გული გამსკვალულია ტრფალით, მეფეს ჩვენს სიყვარულის ჯაჭვი აბია ყელზე და თქვენს ხელშია იმ ჯაჭვის წვერი.

17

საგონებელში ჩავარდა არსიანელის ოჯახი. უეცრად აღიძრა იმათ სახლში ისეთი კითხვა, რომელსაც სრულებით არ ელოდნენ, რომელზედაც ჯერ ფიქრს არ აპირებდნენ. ტასიკო ჯერ ისევ პატარა ეგონათ, მის მომავალ ბედზედ არა ზრუნამდნენ, ფიქრადაც არ მოსდიოდათ მისი გათხოვება.

ამ ბოლო დროს მაინც არსიანელთ ჩაკეტილი კარი მოულოდნელად იღებოდა, ძალაუვნებურად. რას უქადდა მას ყოველივე ეს, ჯერ არ იყო გამორკვეული. ცხოვრების ჩვეულებრივ გზას გადაცილებული სახლობას შემფოთება ეტყობოდა და ღელვა.

მძიმე კითხვა კი პირ-და-პირ იყო დაყენებული და გადაკრით. არც სახუმარი იყო ეს კითხვა.

— თუ უარი უთხრან მეფეს, ვაი თუ განრისხდეს და ძალით აიღოს ის, რასაც ეხლა ნებით თხოულობს და ხვეწნით; ვაი, თუ გამწყრალმა დიდად აენოს მათ, რადგან ძალა შესწევს. ან რა მიზეზით უარჰყოფენ მის წინადადებას? საქართველოს ყველა დიდებული ცას დაეწევოდა სიხარულით, ამისთანა ბედნიერი შემთხვევა რომ მისდგომოდა კარს და მითომ არსიანელნი რალა იყვნენ, თუ კი წესიერი იყო მეფის მოთხოვნილება; რად ვინ უნდა ეწინააღმდეგოს მეფის კანონიერს და სუფთა სურვილს?

— კაცი რომ ხნიერია და ქალისთვის შეუფერებელი?

— ხნიერია, მაგრამ ჰარმაგი და მხნე. რა უშავს?! განა ეს პირველია ხნით შეუფერებელნი რომ ქორწინდებიან? სულაც არა! რამდენია ამისთანა მაგალითი. ესეც არ იყოს, სასიძო უბრალო ვინმე ხომ არ არის, რომ კბილი უშინჯონ. მეფეა დიდებული, საქართველოს მფლობელი, ყვენის მეგობარი, მისგან პატივცემული.

— დედოფალი მარიამი და მისი მომხრეები? ხომ საშიშნი არიან ისინი, ხომ შეუძლიანთ ხიფათი რამ მიაყენონ არსიანელთ.

— მაგრამ არსიანელნი რა შუაში არიან აქ, რა დანაშაული მიუძღვით დედოფლის წინაშე. მეფესა და მის კარის კაცებს დაუწყვიათ საქმე, ისინივე ათავებენ მას. არსიანელნი არამც თუ არა რეულან შიგ, არც კი სცოდნიათ ამაზე არაფერი. გარდა ამისა, რახან განქორწინდებიან, დედოფალი მამის სახლში წავა სამეგრელოში და საშიში აღარ იქნება: შორს არის სამეგრელო.

— არა, არავითარი უფლება არა აქვს ყაფლანს წინ გადაელობოს ქალთან მიმავალ ბედნიერებას, დაუხმას მას სვე დიდებული, რომელიც სამეფო ტახტისკენ იწვევს მას.

— თითონ ქალის გული? მისი ნაზი გრძობა? იქნება ქალს არ მოსწონს კაცი, იქნება გული არ მისდის მასზე და ხომ ცოდვაში ჩავდგებით და გავაუბედურებთ შვილს,—ფიქრობდნენ არსიანელნი.

— ღმერთმა გვიხსნას სხვის ცოდვაში ჩადგომისაგან და მით უფრო საკუთარი შვილისა! მის სრულ სურვილზე უნდა დავამყაროთ ყოველივე, მის სრულ და თავისუფალ ნებაზე!

გული მაინც არ მისწევდათ არსიანელთ? როსტომისაკენ. გონებას ვერ გამოეჩანა უარის საბუთები, გული კი მაინც ვერა თანხმდებოდა, უარზე იყო. გამოურკვეველი გრძობები უმძიმებდნენ ყაფლანს გულს, აღონებდნენ. იქნება ის ემძიმებოდა, რომ ვერ შესთვისებოდა ბედის მოულოდნელობას, რადგან მას სულ სხვა იღბალი ჰქონდა ტასიკოსთვის წარმოდგენილი, სულ სხვა ქარგაში ჰქონდა მისი მომავალი ჩაქსოვილი და სხვა ფერადებით შეხამებული, ვინ იცის!

— ფარნაოზი მაინც აქ იყოს! შვილია ოჯახისა, წვერი ერთგული. ნეტავი შეიძლებოდეს მასაც დავეკითხოთ. ვინ იცის, ის რალას იტყოდა. მაგრამ შორს არის ფარნა და სწორედაც არ ვიცით, სად არის იგი. არც ის ვიცით, როდის იზამს პირს შინისკენ. რამდენი ხანია წერილიც არ მიგვიღია მისგან.

არსიანელთ დაასკვნეს, ქალს დაჰკითხებოდნენ, რომ მას თითონ გადაეწყვიტნა თავისი ბედ-იღბალი. მართალია, ქალი ჯერ ისევ ნორჩი იყო, ჯერ ისევ უმღერ-უცინოდა მას ჰკვადა არ შეეძლო დაწყნარებული მსჯელობა, დინჯათ მოფიქრება, მაგრამ მაინც ქალს უნდა დაჰკითხებოდნენ და მისი სურვილით ეხელმძღვანელოთ. მაშ რა უნდა ექმნათ? თუ გამოცდილება და გონების ძალა აკლდა ნორჩ ქმნილებას, შეუბღალავი გრძობა ხომ ჰქონდა და ის უხელმძღვანელებდა მას გასაქირში, ის დააყენებდა მას სიმართლის გზაზე.

(შემდეგი იქნება)